

УДК 7.03

І. К. Покуліта, канд. філос. н., доц.  
НМАУ імені П. І. Чайковського  
вул. Архітектора Городецького, 1-3/11, м. Київ, 01001, Україна  
i.pokulyta@ukr.net

О. С. Михайленко, студ. 3-го курсу  
НМАУ імені П. І. Чайковського,  
вул. Архітектора Городецького, 1-3/11, м. Київ, 01001, Україна  
alexmikisasha@gmail.com

## СОЦІАЛЬНІ ВИТОКИ ТА ГАЛУЗЕВІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ АРТПРАКТИК СЬОГОДЕННЯ

*У статті розглянуті соціальні передумови та соціокультурний контекст формування артпрактик як явища культури ХХ століття та визначені причини й особливості галузевого впливу на інші форми діяльності в сучасних умовах цифровізації соціального простору. Зазначається, що той процес, який відображав бінарне розширення на "високу культуру" та "одномірну" (за Г. Маркузе) цивілізацію, акумулював протестні настрої минулого століття та сформував у структурі діяльності суспільства поля практик – артпрактики, постає в сучасній культурі у новій якості конструювання соціально затребуваних сфер інтерактивної взаємодії. Гіпертекст, інтеракція, співтворчість як характерні риси культури постмодернізму визначають принципи та підходи сучасних інтернет-, віртуальних, медіа-практик. Мережеві артпрактики, артпроекти, віртуальні виставки – те, що стало можливим із початком діджиталізації, являло собою ще декілька десятиліть тому радше естетичний експеримент, позначення контурів творчості. Розвиток цифрових технологій, з якими зрощені сьогодні різні сфери діяльності, сформував принципово інші умови транзиту практик, їх миттєвого реального впровадження у різні галузі людської діяльності. У статті надані приклади звернення до таких сфер актуалізації арттехнологій, як освіта, психологія, соціальна робота тощо.*

**Ключові слова:** артпрактика, поля практик, інтеракція, артпроект, артпедагогіка, медіаарттерапія.

**Постановка проблеми.** Одним із широко вживаних в естетико-культурологічних, мистецтвознавчих дискурсах щодо художніх процесів сьогодення є визначення через поняття "артпрактика" форматів актуального естетичного перетворення в різних вимірах архітекtonіки, композиційності сучасного суспільства. В усій різноманітності, нетиповості та інноваційності (по відношенню до конструювання образності, предметності мистецтва, ролі і статусу глядача попередніх історичних періодів) тієї діяльності, яку охоплює термін "артпрактики", ще декілька десятиліть тому ці форми з точки зору призначення, функцій мали виражений соціально-естетичний характер із відповідними полями практик. Їхня специфіка так чи інакше підлягала осмисленню у теоретичних рецепціях постмодернізму, семіотики, феноменології у контексті інтелектуальної, комунікативної, соціально-конструюючої інтенції в естетичному орієнтирі відношення до світу. Проте з розвитком інформаційних технологій, діджиталізації різних сфер нашої діяльності естетизація реальності як тенденція ХХ століття трансформувалася в естетизацію різних проєкцій реальності: медійної, інформаційної, віртуальної, повсякденної тощо. Власне у свою чергу різногалузева діяльність, структура та поля практик, вмонтовуючись у нову – цифрову – систему розбудови інформаційного суспільства, у відношенні до цих проєкцій потрапляють у сегментований, проте єдиний в аспекті принципу естетизації реальності соціокультурний простір. Цей новий – інформаційний – порядок перетинання різних соціальних, психологічних, освітніх і т. п. практик зумовлює той факт, що не лише зсуваються, розширюються поля артпрактик, утворюються їхні модифіковані варіанти, але й помітними стають наслідки, яких зазнають галузеві далекі форми діяльності. Прискореним й очевидним на рівні технологій цей процес стає під впливом нещодавнього досвіду зовнішніх викликів – пандемії Covid-19 як вимушеної дистанційної взаємодії у суспільстві. Враховуючи актуальність цих змін, важливим, на нашу думку, є ретроспективний погляд на контекст формування артпрактик та їхню сучасну роль у розвитку інших форм і галузей діяльності.

**Аналіз досліджень і публікацій.** Питання сучасних практик, структури та полів практик вивчав П. Бурд'є, дослідження суспільства споживання, сутності "двомірної" культури пов'язані із концепцією Г. Маркузе, особливості постмодерністської естетики представлені розвідками сучасних українських авторів Є. Дніпровською, І. Мельниченко, Я. Поліщука, мистецтво, художня культура техногенної цивілізації – поглядами Ю. Трач. Вивчення сучасних артпрактик здійснено на основі досліджень Ю. Шевчук. Роль арттерапії, артпедагогіки, медіа-артпрактик розглядають О. Вознесенська, І. Головатюк, О. Донченко, О. Кириченко, О. Тадеуш та інші автори.

**Мета статті.** Проаналізувати соціальні витоки та специфіку артпрактик у впливі на сучасну галузеву діяльність, звертаючись до прикладів із сфери освіти, арттерапії, віртуальної архітектури, соціальної роботи.

**Виклад основного матеріалу дослідження.** "Артпрактика", тобто нетрадиційний з точки зору історично сформованого художнього досвіду, способів його трансляції, особливостей сприйняття тощо напрямок соціально орієнтованої та рельєфно естетизованої діяльності в ситуації постмодернізму та авангарду, існує на базі контркультури та живиться її технологією з середини ХХ століття й до сьогодні – так вважає цілий ряд дослідників цієї сфери [5, 11, 13]. Мається на увазі стирання "двомірного" (за концепцією Г. Маркузе) відчуження естетичної реальності від соціальної дійсності: зникає грань між мистецтвом як естетичним процесом, актом, твором та реальністю, а художні прийоми легко можуть стати прийомами політичного впливу. Художник працює з самою дійсністю, із її всюдисущою даністю, іронією по відношенню до самої себе (навіть у ситуації епічного, патетичного контекстів) та до класичних, традиційних, усталених форм її зображення, створюючи мікс семантичних кодів, текстових знаків різних культур, епох, цивілізацій. Так прикладом може слугувати цьогорічний виступ гурту "Kalush" із колісковою "Стефанія" на музичному конкурсі Євро 2022. Реальність війни, смислом та біллю якої просякнута цей артпроект, перевищує всі ціннісні орієнтири мирного часу. У цьому дійстві чіткою лінією постає особиста приватна історія масштабів всього суспільства: колісання – це вже не нічна мело-

дія матері для маленького сина, а проводи у вічність воїна, який засинає назавжди; етнічна фонетика, інтонації, пентатоніка, ритміка переплітають гуцульські, афро-американські та інші мотиви; танець, сценічне дійство, костюми час від часу нагадують і козацький бойовий танець, і хіп-хоп, і натякають на фольклорні елементи інших культур тощо.

За Г. Маркузе, вищезазначеною двомірністю – іншим виміром реальності, антагонізмом між культурою та соціальною дійсністю в результаті "їхньої повної вбудованості у затверджений порядок та масове виробництво й демонстрації" – характеризується висока культура [9, с. 282]. Суттєву різницю між природою двомірної культури та одномірної цивілізації Г. Маркузе вбачає у "відношенні між художньою та соціальною реальністю" [9, с. 288]. Дослідження таких вчених, як Є. Дніпровська, І. Мельниченко, Я. Поліщук, Ю. Трач та інших науковців, спрямовують нас до того, що саме переоцінка класичних цінностей та відмова від традиційних естетико-художніх форм сприяли появі нових мистецьких та культурних практик, тотожних епосі науково-технічного прогресу.

На рубежі 1950–1960-х років, із посиленням впливу суспільства споживання та появою йому на противагу контркультурних рухів, мистецтво авангарду зазнає найбільших змін. У результаті ряд течій та угруповань актуального мистецтва перетворюються на своєрідні "форми культурних індустрій", а деякі з них "впроваджують засоби культурних індустрій в свою креативну діяльність". Перетворення мистецтва у креативні індустрії, особливо у рамках таких художніх форм, як акція, новий реалізм та концептуалізм, і спричинило виникнення та поширення феномену артпрактик у якості практичного втілення цих індустрій. Це питання, а саме – трансформація мистецтва у креативні індустрії, широко висвітлене у науковій літературі, починаючи із концепцій представників Франкфуртської школи (Т. Адорно, М. Хоркхаймера) та в дискурсах сучасних дослідників, арт-продюсерів, кураторів (Н. Карасьова, М. Чорна інші автори) [7, 10].

Термін "практика" є одним із засадничих у цілому спектрі соціально-філософських, культурологічних досліджень, їхніх напрямків. Однією із фундаментальних у контексті формування соціально-естетичного ландшафту сучасної культури є концепція практики, автором якої виступає П'єр Бурдьє. Зокрема, у праці "Практичний смисл" вченим досліджується практика у перформативному вимірі інтеракції. У першу чергу П. Бурдьє посиляється на об'єктивізм, якому притаманне трактування соціального світу як спектаклю, який глядач (людина в цьому світі) сприймає крізь призму власного ставлення до тих чи інших його предметів (учасників, декорацій).

Власне артпрактики як різновиди інтеракції, що мають естетичну семантику у конструюванні соціальних комунікацій, є дотичними до діяльнісного аспекту світосприйняття, коли людина "вписує" себе в практичні відносини зі світом, конструює власні ланцюжки взаємодії на основі діючих і закріплених (проте перманентно змінюваних) шляхів презентації соціальної активності, "...звідки світ постійно нагадує про свою присутність і безпосередньо диктує жести чи слова, але ніколи не розгортається як вистава" [1, с. 102]. Таким чином, практика – це діяльність індивіда, що приймається соціальним оточенням та підштовхує його до конструювання і реконструювання власного поля, а її сутність криється у відмінності та унікальності: сам індивід не ототожнюється зі своєю практикою, а манера практики відрізняє його від інших індивідів [1, с. 553–554].

Кожна одинична практика, з точки зору дослідника, є сингулярною у часі та просторі, може налічувати компоненти іншої практики чи практик, здійснювати постійний взаємообмін, маючи довгу історію формування та зв'язок із соціальними структурами [1, с. 553–554]. Подана теза, на нашу думку, є релевантною у відношенні до контркультурного дискурсу. Адже за появою кожної артпрактики окремо та їх існуванням в цілому криються дисидентські рухи, саме під час яких артпрактика стає формою протесту, вбираючи його (рух) та формуючись під його впливом.

Різновиди артпрактик 60-х років ХХ століття забезпечували фактичне: дієве, впливове – втілення тогочасного контркультурного протесту молоді. Сучасні артпрактики, враховуючи принцип сингулярності, вказаний вище, далеко не обмежені рамками контркультури минулого століття та мистецьким вираженням змісту її протестів. Власне те, що можна назвати, окрім безпосередньо стилістичних, художніх прийомів, то це насамперед свобода самовираження, інформативність та змістовність самої артподії.

Провідною темою художньої культури сучасності, на думку вчених – дослідників постмодерністської естетики, мистецтва техногенної цивілізації, потрібно назвати рух та силу соціального впливу експерименту, пошук нових, радикально сміливих у своїй інноваційності форм художнього вираження. На подальшу векторність культурних практик у ХХІ столітті величезний вплив справив прогрес інформаційно-комунікаційних технологій та цифровізація культури, що сягає найрізноманітніших сфер життя соціуму [17].

Характерною особливістю нових культурних практик, як зазначає українська дослідниця Ю. Шевчук, є притаманна їм інтерактивність, що повністю переорієнтовує естетичний досвід та роль реципієнта на діалог, співтворіння, співавторство [17, с. 39]. Творча діяльність, таким чином, набуває абсолютно нових форм, базуючись не на раціонально-розсудковій сфері людської свідомості, а на її "зміненому" (розширеному під впливом мережевої взаємодії, віртуальної реальності) стані. Саме у такому стані свідомості провідне положення займають (на думку М. Кастельса, Н. Маньковської, Е. Хатчинса, інших вчених) полісемантичні аудіовізуальні, відчутні (дійсні) структури, орієнтовані на функціонування " нової тілесності", у тому числі й віртуальної. Сучасний естетичний досвід не обмежений рамками, полями артпрактик, тобто сам термін не включає у себе весь корпус естетично значущих подій, також розкривається серед іншого у таких формах (відповідних поняттях), як "актуальне мистецтво", "сучасне мистецтво", "протомистецтво" та "медіаарт" [18, с. 268].

Термін "медіаарт", на нашу думку, найбільш точно репрезентує знаковість впливу та інтеграції діджитал-та медіатехнологій щодо артдискурсу сьогодення й передбачає появу нових комунікативних стратегій та способів художньої виразності. Саме через аудіовізуальні форми віртуальної реальності, вважає Ю. Шевчук, визначається "...становлення сучасного мистецтва як культурної практики, в якій автора та реципієнта приєднує не кінцевий результат, а процес (...), що актуалізується через (...) колективну творчість" [24, с. 58].

Вищезазначений вектор розвитку артдіяльності у медіакulturі актуалізується у протовіртуальній реальності, що провокує появу таких початкових форм художньо-естетичної віртуальності, як відео- та комп'ютерні інсталяції. Сьогодні науковці, креативні продюсери, представники інших професій цього цеху також наго-

лошують на виникненні мережевих артпрактик на зразок традиційних артформ, що є особливо актуальними в умовах нещодавньої пандемії, як-от: гіпертекст та мережева література, віртуальні виставки, музеї, подорожі пам'ятками мистецтва тощо. Не залишаються без уваги й принципово нові форми артпрактичної діяльності, розраховані на аудіовізуальну комунікацію – сприйняття контенту без інших типів сенсорної обробки інформації, а у спосіб "підключення" реципієнта виключно до мережевої взаємодії, тобто такі мережеві артпроекти, як: net-арт, транс-музика, комп'ютерні об'єкти та інсталяції, мережевий енвайронмент і т. п..

Розмаїття артпрактик як середини ХХ століття, так і медіамистецьких практик сучасності із кожним роком усе тісніше пов'язується з нашою повсякденністю, а подекуди стає й невід'ємною її частиною. Важливо зазначити, що останні роки відбувається інтеграція артпрактик та практик діджитал до сфер освіти, педагогіки, дефектології, психології, соціальної роботи, архітектури, науково-фантастичної утопії тощо.

У ситуації пандемії Covid-19 та її часового перебігу у рамках цифрової епохи повсякденною практикою не могла не стати дистанційна середня та вища освіта зі застосуванням комп'ютерних технологій та інтернет-мережі у навчальному процесі. Питання можливості та необхідності залучення сучасних медіартпрактик до навчання у вже віртуальній діджитал-реальності, таким чином, постало дуже гостро. За О. Кириченко, параметрами моделі існування цифрового мистецтва в медіапросторі є код, мережевий простір та вищезазначена інтерактивність. Інтерактивність стає невід'ємною складовою сучасної освіти у мережевому просторі та активізує, таким чином, творчий і активно-пізнавальний компонент навчання, безпосередню участь учня чи студента у створенні та впливі на кінцеву форму "артефакту комп'ютерного мистецтва", можливість викладача розробити індивідуальний підхід у фаховій підготовці учня чи студента [8, с. 92]. Саме інтерактивність та, як наслідок, підвищений рівень комунікації у віртуальному просторі дозволяє інтегрувати цифрове мистецтво до освітнього процесу, та навпаки.

Найбільш органічно відбувається наразі залучення діджитал-артпрактик до процесу художньої освіти та їх вивчення, опанування як елемента компетентності майбутнього митця. Перевагою опрацювання діджитал-арту є відносна доступність цифрового обладнання, а віртуальне середовище сприяє ліквідації певного ряду затребувань до організаційних умов навчання. Безпосередній розгляд та вивчення артпрактик сьогодення допомагає учням та студентам краще однаковою мірою засвоїти як понятійне середовище спеціальних мистецьких комп'ютерних програм та мов програмування, так і способи творчої модифікації артпрактичних творів. Таким чином, як зазначає О. Кириченко: "...студенти починають розуміти, з якою легкістю інформація в цифровому просторі переходить з однієї форми в іншу, наскільки різноманітними можуть бути кодування в медіаформаті", – що, у свою чергу, допомагає набувати затребуваних професійних компетентностей та реалізувати їх на ринку праці у майбутньому [8, с. 93].

Наочно цікавість до сучасних артпрактик, актуальність їх вивчення та інтеграції до освітнього процесу можна прослідкувати на наступних прикладах. NTT InterCommunication Center, або ICC, Інтеркомунікаційний центр мережевого та інформаційного обміну у Токіо, репрезентує полілог між наукою, технологіями і мистецькою культурою та об'єднує вчених і художників

усього світу. Окрім виставкової, центр також веде активну просвітницьку та освітню діяльність, організовуючи семінари, майстер-класи та різноманітні демонстраційні форуми [19].

У якості наступного доцільного прикладу можна назвати The Museum of Contemporary Digital Art (Музей сучасного цифрового мистецтва), або MoCDA, слоганом якого є "просування позицій цифрового мистецтва в глобальному контексті через кураторські знання (insight) та освіту" [20]. Метою MoCDA є забезпечення основ, базису для розуміння діджитал-арту у його власному контексті, усвідомлення його цінності та унікальності. Фокус музею спрямований на просвітництво та затвердження сучасного цифрового мистецтва у ракурсі його інклюзивності та зорієнтованості на майбутнє.

Прикладом схожого підходу до діджитал-мистецтва є Center for Art and Media Karlsruhe (Центр мистецтва та медіа у Карлсруе, Німеччина), або The ZKM, – "унікальна культурна всевітня інституція" [21]. Будинок The ZKM поєднує дослідження, практики, виставки, перформанси, колекції, архіви та заходи усіх медіа та жанрів проторових та темпоральних мистецтв, а також формати теоретичних розвідок, дискурсів між мистецтвом, філософією, наукою, технікою, бізнесом і політикою.

Прикладом затребуваності цифрової освіти для подальшої професійної реалізації є Kyiv Academy of Media Arts. Столична академія пропонує своїм студентам низку навчальних програм актуальних артспеціальностей сьогодення з лекторами, закріпленими за кожною із представлених сфер, як-от: діджитал-маркетинг, артменеджмент, веб-дизайн і т. п. [12].

Таким чином, названі інтеркомунікаційні, медіацентри цифрового мистецтва, освіти демонструють особливий порядок взаємодії науки, мистецтва, сучасних технологій, що через культурні практики позначає нові горизонти осмислення, дискурсивного включення різних галузей знання в процес конкретизації, проєкції контурів, отже – прогнозованості майбутнього інформаційного ландшафту культури.

Вдалим прикладом інтеграції артпрактик до освітньої сфери є поява такого фаху, як артпедагогіка. Як науковий напрям артпедагогіка "...передбачає дослідження природи, закономірностей, принципів та механізмів інтегративного впливу різних видів мистецтв на формування системи цінностей особистості, соціальних зв'язків..." [14, с. 118]. Корисною артпедагогіка постає й для дефектології, залучаючи функцію корекційного інтелектуального та художнього розвитку через художньо-творчу самореалізацію, що полегшує процес навчання та мисленнєвої діяльності.

Артпедагогіка, іменується галуззю педагогічної науки, містить також і ряд функцій, мотивованих та можливих (за О. Тадеуш) виключно завдяки художній, творчій та артпрактичній складовій, як-от: мотиваційно-виховна функція, гедоністично-реакційна, творчо-стимулююча тощо. Подібним чином сформувалися й такі артпедагогічні технології, як: драматизація та театралізація, музикомалювання та елементи хореографічного мистецтва, – що унеможливають своє існування в артпедагогічній діяльності без суттєвого артаспекту [14].

Артпедагогіка сприяє посиленню толерантності та емпатичності всіх учасників навчального процесу завдяки обов'язковому врахуванню індивідуальних особливостей розвитку учнів та спеціальному комбінуванню артпрактичних технологій для взаємодії з кожним із них. Однак слід зазначити, що, незважаючи на розробку методів та технологій залучення мистецтва та артпрак-



тик до навчального процесу, у перелік прямих задач артпедагогіки (так само як і арттерапії) не входить викладання практики художньої творчості [14].

У сфері психології та психотерапії артпрактики втілюються у якості арттерапії – інноваційної галузі психотерапії, пов'язаної з усвідомленням тих переживань, образів, спогадів тощо, які досі (без практичного творчого акту – виплеснутої експресії) не усвідомлювалися. "Саме образи художньої творчості відображають усі види підсвідомих процесів – страхів, конфліктів, дитячих спогадів, мрій, тобто тих феноменів, які терапевти досліджують під час психоаналізу" [4, с. 63]. Клієнт арттерапії використовує різноманітні образотворчі матеріали у спеціальних комфортних та безпечних для нього умовах та під наглядом спеціаліста, здатного оцінити зміст образотворчої продукції клієнта, зчитати та розшифрувати ряд художніх символів та метафор задля усвідомлення клієнтом паралелей між арттерапевтичним продуктом та власним внутрішнім світом.

Арттерапія, а особливо її артскладова, активно інтегрується й у галузь соціальної роботи з людьми, що пережили певні травматичні події. Саме тому арттерапевтка О. Вознесенська у своїх працях радить застосовувати арттерапевтичні технології в роботі з вимушеними переселенцями, адже арттерапія "...сприяє творчому розкриттю здібностей та сутнісного потенціалу людини, мобілізації внутрішніх механізмів саморегуляції й цілення" [3, с. 11].

О. Вознесенська у практиці роботи з вимушеними переселенцями виділяє вісім видів арттерапії, а саме: арттерапію (у вузькому сенсі), кольоротерапію, танцювальну терапію (dance therapy), драматерапію (dramatherapy), бібліотерапію (creative writing), музикотерапію, пісочну терапію та кінотерапію [3, с. 15–17]. Саме арттерапія як вид застосовує артпрактики візуальних мистецтв, зокрема й такі практики естетичної діяльності другої половини ХХ століття, як ready-made, objet trouvé, боді-арт, асамбляж та колаж.

Ефективність арттерапії на полі соціальної роботи О. Вознесенська вбачає також й у розв'язанні конфліктів, як міжособистісних, так і конфліктів великих соціальних груп. Цікавим є акцент дослідниці саме на медіа-арттерапії – найбільш сучасному на даний момент етапі розвитку арттерапії. Зазначається, що цей вид арттерапії певною мірою успадкував деякі з принципів культури постмодернізму ("діалогічність спільної реальності", "відмова від єдиних значень символів" тощо), оскільки медіаарттерапія є "...відображенням обов'язків людини перед суспільством" [2, с. 25].

Медіаарттерапія послуговується сучасним цифровим, віртуальним та мережевим простором задля налагодження потрібної системи комунікації клієнта зі світом: рецептивної (пасивної) взаємодії з медіа- та діджитал-артом або ж творчої (активної та інтерактивної) участі у створенні медіапродукту в комунікації з арттерапевтом [3]. Завдяки буденності інтернет- та комп'ютерних технологій медіаторчість у мережевому просторі знімає бар'єри та страхи перед творчим процесом, не відлякує, а, навпаки, приваблює своєю доступністю. О. Вознесенська наголошує, що саме медіаарттерапія "сприяє адаптації та реадaptaції людини у спільноті, включає тих, хто відрізаний від рідної країни до життя українського суспільства, створює умови для соціальної активності (...), і, таким чином, формує активну життєву позицію людини" [2, с. 26].

Медіаарттерапія містить і додаткові переваги у форматі освоєння специфічності стратегій створення ме-

діаконтенту, поглиблює розуміння місця сучасних діджитал-технологій в нашому житті. Спільність медіа-артпрактик у свою чергу сприяє покращенню екологічної толерантної комунікації між учасниками процесу, "...відновлюється цілісне сприймання реальності, де є місце кожному погляду, кожній думці, де можна разом існувати, взаємодіяти та творити" [2, с. 27].

Прикладом описаного вище поєднання арттерапії, психотерапії, артпрактик та соціальної роботи можна назвати український проєкт "Digital Art therapy Studio". У результаті проєкту створюється ряд цифрових робіт, що поєднують діджитал-арт з академічною українською музикою задля досягнення рецептивного арттерапевтичного ефекту. Такий синтез керівники проєкту прагнуть застосовувати в обласних лікарнях по всій території України з перспективою подальшого розвитку проєкту та розширення його масштабів [16].

Інтеграція сучасних артпрактик до архітектури відбувається найбільш змістовно завдяки платформам діджитал-дизайну. Відповідальність за архітектуру майбутнього наразі зосереджена в руках CGI- та 3D-художників і діджитал-крійторів, які на етапах розробки архітектурних проєктів активно застосовують діджитал-технології, моделюючи дизайн будівельних конструкцій та простору навколо них [22].

Покажемо, на нашу думку, є факт того, що вже у 2020 році був зафіксований перший у світі акт продажу цифрового NFT-будинку на Марсі дизайнерки Крісті Кім, або, іншими словами, – продаж цифрового 3D-файлу, що існує у віртуальній реальності. Симптоматичність цього факту полягає у тому, що він не лише демонструє роль артпрактик, діджитал-дизайну в архітектурі, а і вибудовує, інтегрує смислове поле практик наукових досліджень, утопічних проєктів та естетичної візуалізації цих мрій. Спостерігати такий будинок можна власне у VR-окулярах або за допомогою додатків доповненої реальності (AR), а отже, діджитал-артпрактика дизайнерки могла існувати та відбуватись винятково у діджитал-просторі. Характерно, що структура діджитал-будівлі Mars House складається зі світла, створюючи "...цілющу атмосферу", що, на нашу думку, може бути корисним у залученні до технологій медіаарттерапії у якості її окремого підвиду [23].

Таким чином, звернення до прикладів медіа-, діджитал-, артпрактик різних галузей діяльності демонструють їхню особливу роль у креативності самого підходу до осмислення нових можливостей завдяки тому, що практичне втілення цієї діяльності у цифровій реальності не є чимось завершеним – готовим продуктом, а є технологією змін, способом дії. Творча уява не відіграє роль надихаючої блискавки, на зміну якій має прийти реальність, що корелює бурхливу фантазію, нівелюючи занадто сміливі та неочікувані проєкції майбутнього. Те, що в культурі минулого століття було пріоритетом науково-популярної, художньої фантастики, набуває контури і форми віртуалізованої тілесності і через медіапрактики впроваджується у різноманітні сфери діяльності суспільства.

**Висновок.** Потрібно зазначити, що артпрактики як специфічний формат творчості експериментального, інтерактивного, діалогічного характеру, який увібрав у себе різні інтенції культури ХХ століття: протестні настрої, відмежування та водночас запозичення художніх традицій, гостроту постановки соціальних проблем тощо, – посідають в розбудові інформаційної культури ХХІ століття провідне місце в унаочненні перспектив майбутнього, нових контурів цифрової цивілізації. Не-

обхідно також констатувати, що роль художньої творчості була значущою і до появи цифрових технологій у процесах та підходах, пов'язаних із сферами освіти, психології, соціальної роботи тощо. Однак міра їх діяльності була визначена факторами індивідуального, суб'єктивного характеру. Саме інформаційні процеси, мережева інтерактивна комунікація, сингулярність полів практик різних сфер діяльності зумовили новий порядок впровадження артпрактик у широкий спектр галузевого розвитку суспільства.

#### СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- Бурдые П. Практический смысл / П. Бурдые; пер. с фр.: А. Т. Бикбов, К. Д. Вознесенская, С. Н. Зенкин, Н. А. Шматко; отв. ред. пер. и послесл. Н. А. Шматко. – СПб.: Алетейя, 2001. – 562 с.
- Вознесенська О. Л. Арт-технології у розв'язанні конфліктів / О. Л. Вознесенська. – К.: Human Rights Foundation, 2019. – 32 с.
- Вознесенська О. Л. Ресурси арт-терапії на допомогу вимушеним переселенцям: практичний посібник для тренерів / О. Л. Вознесенська. – К.: Human Rights Foundation, 2018. – 50 с.
- Головатюк І. Арт-терапія у зарубіжній науковій традиції. [Електронний ресурс] / І. Г. Головатюк // Науковий вісник Ужгородського університету. – Серія: "Педагогіка. Соціальна робота". – 2017. – Випуск 2 (41) – С. 63-66. – Режим доступу: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/18274/1/%D0%90%D0%A0%D0%A2-%D0%A2%D0%95%D0%A0%D0%90%D0%9F%D0%86%D0%AF%20%D0%A3%20%D0%97%D0%90%D0%A0%D0%A3%D0%91%D0%86%D0%96%D0%9D%D0%86%D0%99%20%D0%9D%D0%90%D0%A3%D0%9A%D0%9E%D0%92%D0%86%D0%99%20%D0%A2%D0%A0%D0%90%D0%94%D0%98%D0%A6%D0%86%D0%87.pdf>
- Дніпровська Є. Від аналітичної естетики до постмодернізму: аналіз американських теорій (США). [Електронний ресурс] / Є. Дніпровська. – Режим доступу: <http://library.nufl.edu.ua/ebook/file/09.00.08DEVATS.pdf>
- Донченко О. Арт-терапія як засіб розвитку професійної креативності майбутніх вихователів дошкільного навчального закладу у процесі фахової підготовки. [Електронний ресурс] / О. Донченко. – Режим доступу: <https://core.ac.uk/reader/186338670>
- Карасьова Н. Креативні індустрії як елемент стратегії постіндустріального розвитку. [Електронний ресурс] / Н. Карасьова [https://www.researchgate.net/publication/332087564\\_KREATIVNI\\_INDUSTRII\\_AK\\_ELEMENT\\_STRATEGII\\_POSTINDUSTRIALNOGO\\_ROZVITKU](https://www.researchgate.net/publication/332087564_KREATIVNI_INDUSTRII_AK_ELEMENT_STRATEGII_POSTINDUSTRIALNOGO_ROZVITKU)
- Кириченко О. І. Digital Art як інтерактивна форма освоєння сучасного культурного простору в теорії та практиці художньої освіти / О. І. Кириченко // Наукові записки. Серія: Педагогічні науки. – 2019. – № 176. – С. 91–95.
- Маркузе Г. Одномерный человек: Исследование идеологии развитого индустриального общества / Г. Маркузе. – М.: REFL-book, 1994. – 368 с.
- Культурні та креативні індустрії. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://uaculture.org/texts/kulturni-ta-kreatyvni-industriyi-zapidtrymkyukf-u-2018-roczii/>
- Мельниченко І. Специфіка естетики постмодернізму в контексті феномену творчості Валентина Сильвестрова. [Електронний ресурс] / І. В. Мельниченко // "Young Scientist" • № 10 (50) • October, – 2017. – С. 297 – 300. – Режим доступу: <http://molodyycheny.in.ua/files/journal/2017/10/68.pdf>
- Новини [Електронний ресурс] // Kyiv Academy of Media Arts. – Режим доступу: <https://www.k-a-m-a.com/news/>
- Поліщук Я. Естетика модернізму і постмодернізму. Постмодерна пропозиція і сучасна література / Я. Поліщук. // Вісник Львів ун-ту. Серія філол. – 2004. – Вип. 33. – Ч. 1. – С. 116-120. [https://moodle.znu.edu.ua/pluginfile.php?file=/184787/mod\\_resource/content/1/Polishchuk\\_Dspace.pdf](https://moodle.znu.edu.ua/pluginfile.php?file=/184787/mod_resource/content/1/Polishchuk_Dspace.pdf)
- Тадеуш О. М. Арт-педагогіка як поліфункціональна технологія навчання, виховання та розвитку особистості / О. М. Тадеуш // Наукові записки. Серія: Педагогічні науки. – 2018. – № 170. – С. 118–122.
- Трач Ю. Штучний інтелект як інструмент творення та аналізу творів мистецтва. [Електронний ресурс] / Ю. В. Трач. – Режим доступу: <http://culture-art-knukim.pp.ua/article/view/235907>
- Халєпа О. Досвід поєднання різних форм мистецтва нових медіа на прикладі проєкту "Digital Art therapy Studio". [Електронний ресурс] / О. Халєпа. – Режим доступу: <https://v-art.digital.uk/dosvid-poyednannya-riznyh-form-mystecztva/>
- Шевчук Ю. А. Віртуальна реальність у контексті формування сучасних культурних практик / Ю. А. Шевчук // ФІП, філософія. – 2016. – № 6. – С. 33–41.
- Шевчук Ю. А. Специфіка сучасних арт-практик у контексті наукового полілогу / Ю. А. Шевчук // Гуманітарний корпус: збірник наукових статей з актуальних проблем філософії, культурології, психології, педагогіки та історії. – № 9. – Вінниця: ТОВ "Нілан-ЛТД", 2017. – С. 267–269.
- About ICC. [Електронний ресурс] // ICC InterCommunication Center. – Режим доступу: <https://www.nticc.or.jp/en/about/#education>

- About MoCDA. [Електронний ресурс] // MoCDA Musium of Contemporary Digital Art. – Режим доступу: <https://www.mocda.org/about>.
- About The ZKM. [Електронний ресурс] // Center for art and media Karlsruhe. – Режим доступу: <https://zkm.de/en/the-zkm>.
- Dreith, B. 7 Digital Artists and Architects Creating Dreamy Structures. [Електронний ресурс] / B. Dreith – Режим доступу: <https://nuvomagazine.com/daily-edit/7-digital-artists-and-architects-creating-dreamy-structures>
- Mars House, First Digital Home to be Sold on the NFT Marketplace. [Електронний ресурс] // Arch Daily. – Режим доступу: <https://www.archdaily.com/tag/digital-art>.
- Shevchuk Yu. Conceptual strategies of researching media art as a form of modern cultural practice / Yu. Shevchuk // ScienceRise. – 2017. – № 10 (39). – С. 57–61.

#### REFERENCES

- Bourdieu, P. (2001). *Practical reason*. St. Petersburg, Aleteija. (In Russian).
- Voznesens'ka, O. L. (2019). *Art-tehnologii u rozv'jazanni konfliktiv [Art technologies in conflict resolution]*. Kyiv, Human Rights Foundation.
- Voznesens'ka, O. L. (2018). *Resursi art-terapii na dopomogu vimushenim pereselencjam [Art therapy resources to help IDPs]*. Kyiv, Human Rights Foundation.
- Holovatiuk I. Art terapiya u zarubizhnyi naukoviy tradicii [Art therapy in the foreign scientific tradition]. Retrieved from <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/18274/1/%D0%90%D0%A0%D0%A2-%D0%A2%D0%95%D0%A0%D0%90%D0%9F%D0%86%D0%AF%20%D0%A3%20%D0%97%D0%90%D0%A0%D0%A3%D0%91%D0%86%D0%96%D0%9D%D0%86%D0%99%20%D0%9D%D0%90%D0%A3%D0%9A%D0%9E%D0%92%D0%86%D0%99%20%D0%A2%D0%A0%D0%90%D0%94%D0%98%D0%A6%D0%86%D0%87.pdf>
- Dniprovska E. Vid analitichnoyi estetiki do postmodernizmu: analiz amerikanskih teorii (USA) [From analytical aesthetics to postmodernism: an analysis of American theories (USA)]. Retrieved from <http://library.nufl.edu.ua/ebook/file/09.00.08DEVATS.pdf>
- Donchenko O. Art terapiya yak zasib rozvitku profesiynoi kreatyvnosti maybutnih vihovateliv doskilnogo navchalnogo zakladu u procesi fahovoyi pidgotovki [Art therapy as a means of developing professional creativity of future preschool teachers in the process of professional training]. Retrieved from <https://core.ac.uk/reader/186338670>
- Karasova N. Creativni industriyi yak element strategiyi postindustrialnogo rozvitku [Creative industries as an element of the post-industrial development strategy]. Retrieved from [https://www.researchgate.net/publication/332087564\\_KREATIVNI\\_INDUSTRII\\_AK\\_ELEMENT\\_STRATEGII\\_POSTINDUSTRIALNOGO\\_ROZVITKU](https://www.researchgate.net/publication/332087564_KREATIVNI_INDUSTRII_AK_ELEMENT_STRATEGII_POSTINDUSTRIALNOGO_ROZVITKU)
- Kyrychenko, O. I. (2019). Digital Art jak interaktyvna forma osvjoennja suchasnoho kulturnogo prostoru v teorii ta praktyci hudozhn'oi osvity [Digital Art as an interactive form of mastering modern cultural space in the theory and practice of art education]. *Naukovi zapysky. Serija: Pedagogichni nauky*, 176, 91–95.
- Marcuse, H. (1994). *One-Dimensional Man: Studies in the Ideology of Advanced Industrial Society*. Moscow, REFL-book. (In Russian).
- Cultura i kreativni industriyi [Cultural and creative industries]. Retrieved from <https://uaculture.org/texts/kulturni-ta-kreatyvni-industriyi-zapidtrymkyukf-u-2018-roczii/>
- Melnichenko I. Specifika estetiki postmodernizmu v kontekste fenomenу tvorchosti Valentina Silvestrova [The specifics of postmodernism aesthetics in the context of the phenomenon of creativity of Valentin Silvestrov]. Retrieved from <http://molodyycheny.in.ua/files/journal/2017/10/68.pdf>
- News. Retrieved from <https://www.k-a-m-a.com/en/news/>
- Polishchuk Y. Estetika modernizmu i postmodernizmu. Postmoderna propozycja i suchasna literature [Aesthetics of modernism and postmodernism. Postmodern proposal and modern literature]. Retrieved from [https://moodle.znu.edu.ua/pluginfile.php?file=/184787/mod\\_resource/content/1/Polishchuk\\_Dspace.pdf](https://moodle.znu.edu.ua/pluginfile.php?file=/184787/mod_resource/content/1/Polishchuk_Dspace.pdf)
- Tadeush, O. M. (2018). Art-pedagogika jak polifunkcionalna tehnologija navchannja, vyhovannja ta rozvitku osobystosti [Art pedagogy as a multifunctional technology of teaching, education and personal development]. *Naukovi zapysky. Serija: Pedagogichni nauky*, 170, 118–122.
- Tracy Y. Shtuchnyy intelekt yak instrument tvorennja ta analizu tvoriv mistecstva [Artificial intelligence as a tool for creation and analysis of works of art]. Retrieved from <http://culture-art-knukim.pp.ua/article/view/235907>
- Halepa, O. (2021). *Dosvid pojednannja riznyh form mystecstva novyh media na prykladi proektu "Digital Art therapy Studio" [Experience of combining different art forms of new media on the example of the project "Digital Art therapy Studio"]*. Retrieved from <https://v-art.digital.uk/dosvid-poyednannya-riznyh-form-mystecztva/>
- Shevchuk, Ju. A. (2016). Virtual'na real'nist' u konteksti formuvannja suchasnyh kulturnykh praktyk [The virtual reality in the focus of contemporary cultural practices]. *FIP, filosofija*, 6, 33–41.
- Shevchuk, Ju. A. (2017). Specyfika suchasnyh art-praktyk u konteksti naukovoogo polilogu [The specifics of modern art practices in the context of scientific polylogue]. In *Gumanitarnyj korpus: zbirnyk naukovykh statej z aktual'nyh problem filosofii, kul'turologii, psihologii, pedagogiky ta istorii [Humanitarian Corps: a collection of scientific articles on current*



issues of philosophy, cultural studies, psychology, pedagogy and history]. (Vol. 9, 267–269). Vinnycja, TOV "Nilan-LTD".

19. About ICC. Retrieved from <https://www.nticc.or.jp/en/about/#education>.

20. About MoCDA. Retrieved from <https://www.mocda.org/about>.

21. About The ZKM. Retrieved from <https://zkm.de/en/the-zkm>.

22. Dreith, B. (2020). *7 Digital Artists and Architects Creating Dreamy Structures*. Retrieved from <https://nuvomagazine.com/daily-edit/7-digital-artists-and-architects-creating-dreamy-structures>.

23. *Mars House, First Digital Home to be Sold on the NFT Marketplace*. (2021). Retrieved from <https://www.archdaily.com/tag/digital-art>.

24. Shevchuk, Yu. (2017). Conceptual strategies of researching media art as a form of modern cultural practice. *ScienceRise*, 10 (39), 57–61.

Надійшла до редколегії 08.06.22

I. K. Pokulyta, Ph.D., Associate Professor,  
UNTAM Tchaikovsky,  
1-3 / 11, Architect Gorodetsky Street, Kyiv, 01001, Ukraine

O. S. Mykhailenko, 3rd year student,  
UNTAM Tchaikovsky,  
1-3 / 11, Architect Gorodetsky Street, Kyiv, 01001, Ukraine

#### SOCIAL ORIGINS AND INDUSTRIAL TRENDS IN THE DEVELOPMENT OF TODAY'S ART PRACTICES

*The article considers the social preconditions and socio-cultural context of the formation of art practices as a cultural phenomenon of the XX century and identifies the causes and features of sectoral influence on other forms of activity in modern conditions of digitalization of social space. It is noted that the process, which reflected the binary stratification of high culture and "one-dimensional" (according to H. Marcuse) civilization, accumulated protests of the last century and formed in the structure of society field of practice – art practice, appears in modern culture in a new capacity construction of socially demanded spheres of interaction. Hypertext, interaction, co-creation, as characteristic features of the culture of postmodernism determine the principles and approaches of modern Internet, virtual, media practices. Network art practices, art projects, virtual exhibitions – what became possible with the beginning of digitalization, was a few decades ago rather an aesthetic experiment, marking the contours of creativity. The development of digital technologies, with which various spheres of activity are fused today, has formed fundamentally different conditions for the transit of practices, instant real implementation in various fields of human activity. The article provides examples of appeals to such areas of actualization of art technologies as education, psychology, social work and more.*

*The article states that art practices, as a specific format of creativity of an experimental, interactive, dialogic nature, which absorbed various intentions of the culture of the XX century: protest moods, demarcation and at the same time borrowing of artistic traditions, acute presentation of social problems, etc., occupies a place in the development of information culture XXI century leading place in visualization of future prospects, new contours of digital civilization. However, the extent of their involvement was determined by factors of an individual, subjective nature. It is the information processes, network interactive communication, and the singularity of the fields of practice in various spheres of activity that determined the new order of introducing art practices into a wide spectrum of the sectoral development of society.*

**Keywords:** art practice, fields of practice, interaction, art project, art pedagogy, media art therapy.